

‘Hij bleef in de woestijn, veertig dagen’ (Mc 1,13)

Catechese op zondag: vasten

Situering

De veertigdagentijd wordt vaak gezien als een periode van strenge voorbereiding op de lentevreugde die de Paasdagen opvrolijkt. Toch is dit niet het beeld dat de liturgie ons voorhoudt. De vasten is een seizoen waarin men de vruchten verzamelt voor het hele jaar. (*Gemeenschapsmissaal voor zon- en feestdagen*, Brepols-Licap, 2007, blz.140) De vasten is een periode van inkeer, bezinning en solidariteit, een tijd van vrij worden voor de grote doortocht, de dooptocht in de Paasnacht. De veertig dagen worden bovendien geteld om de zondagen heen. Ze behoren zelf niet tot de vastentijd. Ze zonderen zich af ‘van de woestijn, zoals oasen in de wildernis’ (W. Barnard). Elke zondag, ook die in de vastentijd, is een paasviering.

De kerk verenigt zich ieder jaar gedurende de veertig dagen van de grote vasten met het mysterie van Jezus in de woestijn. Alle evangelisten wijzen op de heilzame betekenis van wat Jezus overkomt in de woestijn. Hij blijft trouw aan God. Daarin ligt zijn overwinning op de duivel.

Opzet

De verschillende inhouden en werkvormen van deze catechese haken allemaal aan het evangelie van de eerste zondag van de vasten: de bekoring van Jezus in de woestijn (A-jaar Mt 4,1-11, B-jaar Mc 1,9-15; C-jaar Lc 4,1-13). Elke catechesegroep staat stil bij een idee of een vers van deze evangelielezing. Sommige catechesegroepen kunnen door kinderen en volwassenen samen worden gevolgd. Andere zijn eerder bedoeld voor specifieke doelgroepen zoals vormelingen met hun ouders. Voor elke catechesegroep is ongeveer een uur voorzien.

Verloop

De ganze catechese is voorzien op 90 minuten. Daarvan zijn de eerste 20 minuten collectief bedoeld. Dit **startmoment** bevat het voorlezen van de Schrifttekst van de zondag, een gezamenlijk zangmoment, een korte duiding van de tekst (een catechetische impuls) en een voorstelling van de verschillende catechesegroepen. Vervolgens gaan de deelnemers naar de **catechesegroep** van hun keuze.

Na afloop komt iedereen terug samen om **eucharistie** te vieren.

Startmoment

1. Welkom

- Heet iedereen van harte welkom!
- Schets de bedoeling van deze samenkomst: jong en minder jong worden nu samen leerling in de school van het geloof. We zoeken het niet te ver. We vertrekken vanuit de periode die de kerkgemeenschap vandaag wereldwijd ingaat: de vasten.
- Schets het verloop van de catechese: we beginnen dan ook met het voorlezen van het evangelie van deze zondag en een korte duiding van de tekst. Na een gezamenlijk zangmoment gaan we naar de catechesegroep van onze keuze. Vervolgens komt iedereen opnieuw samen om eucharistie te vieren.

2. Evangelielezing

- De bekoring van Jezus (zie bijlage 1, 2 en 3)
- Kies een lector die het evangelie met veel zorg zal voorlezen.

3. Zangmoment

- We zingen samen het eenvoudige vastenlied: Jezus diep in de woestijn (ZJ 331) (zie bijlage 4).

Liturgische tip: Zing dit lied zeker tijdens de viering!

4. Korte catechetische impuls

- Reik een paar ideeën aan die tot nadenken stemmen, en een voorbereiding kunnen vormen voor de catechesegroepen en de eucharistie (zie bijlage 5).
- Niet alles hoeft gezegd: één en ander kan ook een plaats krijgen in de homilie tijdens de eucharistie.
- Het is zinvol dat iedereen die als verantwoordelijke betrokken is bij catechese of viering op voorhand deze gedachten samen doorneemt. Dan en daar start al de eigenlijke catechese.

5. Toelichting bij de catechesegroepen

- inhoud van de catechesegroepen
- gebruikte werkvorm
- doelgroep

Catechesegroepen

Vervolgens gaan de deelnemers naar de catechesegroep van hun keuze.

Voorzie voldoende lokaaltjes (in het parochiaal centrum) of goed afgeschermdde hoekjes (in de kerk) waar de mensen van één catechesegroep kunnen samenkomen. Er kan een keuze gemaakt worden uit vijf catechesegroepen. Elke catechesegroep staat stil bij een vers of idee van de evangelielezing.

Catechesegroep I

‘Jij bent mijn geliefde Zoon in wie ik vreugde vind’ (Mc 1,11)

Wat?

Deze catechese verkent het feit dat in de Schrift, net voor de bekoring in de woestijn, Jezus wordt gedoopt. Bij het doopsel van de Heer klinkt bovendien een stem die de identiteit van elke christen benoemt: we zijn door God geliefd, wij zijn Gods welbeminde kinderen. Deze catechese gaat over de identiteit van een christen en de wijze waarop de bekoringen die identiteit in vraag stellen.

Hoe?

De groep bekijkt en beluistert een fragment uit een preek van H. Nouwen (10'). In de preek verbindt H. Nouwen het doopsel van de Heer met de bekoringen van Jezus enerzijds en met de identiteit van een christen anderzijds (zie bijlage 6). Na het bekijken van het fragment volgt een groeps gesprek over het beeldfragment (zie bijlage 7). De groepsbegeleider laat de deelnemers eerst de drie identiteitsvragen verbinden met de drie bekoringen. Vervolgens geeft hij of zij de deelnemers de kans die identiteitsvragen zelf te beantwoorden en daarover uit te wisselen. Ten slotte komt de identiteit (door het doopsel) van elke christen op tafel. De groepsbegeleider begeleidt een gesprek over de vraag of die ervaring – door God bemind zijn – een herkenbare ervaring is.

Voor wie?

voor jongvolwassenen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

lokaal (evt. wat te verduisteren), tafels en stoelen, schrijfgereif, computer, beamer, scherm (of witte muur), DVD Henri Nouwen (zie catechesekit en bijlage 6), blad met gespreksvragen (zie bijlage 7).

Catechesegroep 2

‘Op de proef gesteld door de satan’ (Mc 1,13)

Wat?

Deze catechese verkent de drie beproevingen van Jezus aan de hand van een afbeelding (zie bijlage 8). Tezelfdertijd legt de catechese een link met de bekoring van Adam. De catechese focust op de vraag hoe Jezus, in tegenstelling tot Adam, de bekoringen weerstaat.

Hoe?

Elke deelnemer krijgt een kleurafbeelding van een middeleeuws schilderij dat de drie bekoringen uitbeeldt. De eerste opdracht voor de deelnemers is de drie voorstellingen te verbinden met de schrifttekst (zie bijlage 9). Vervolgens kan de groepsbegeleider wat langer stilstaan bij de aard van de bekoringen zelf en aan de deelnemers vragen welke beproevingen voor hen het meest actueel zijn? Ten slotte kan de begeleider nog twee andere Bijbelpassages op tafel leggen (Gen 3,1-6; Ex 16,2-4) en aan de deelnemers vragen of zij gelijkenissen en/of verschillen zien tussen de bekoringen van Adam en van Jezus.

De afbeelding heeft als titel: *La Tentation de Jésus au désert Le Miroir de l'humaine condition* (Ecole française du XVe siècle). *De bekoring van Jezus in de woestijn, De spiegel van de menselijke conditie* (let op tweede deel van de titel!) De afbeelding stelt de drie bekoringen voor: de duivel stelt Jezus voor zijn zoonschap te gebruiken om drie gebreken op te heffen: a) het gebrek aan voeding: verander stenen in broden, b) het gebrek aan vertrouwen, gooi u naar beneden om er u van te verzekeren dat God met u is, c) gebrek aan macht: kniel voor het kwaad om over grenzeloze macht te beschikken. Dat laatste element is ook duidelijk aan de orde in de bekoring van Adam en Eva.

Voor wie?

voor jongeren en volwassenen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

tafels en stoelen, schrijfgerei, een kopie van de afbeelding voor iedereen (zie bijlage 8), een antwoordblad (zie bijlage 9)

Catechesegroep 3

'Hij bleef in de woestijn, veertig dagen' (Mc 1,13)

Wat?

Deze catechese is bedoeld voor kinderen en jongeren en focust op de betekenis van het getal veertig in de Bijbel. Centraal in het verhaal van de bekoring van Jezus staat het getal 40. De evangelisten vertellen dat Jezus 40 dagen in de woestijn bleef. Maar wat betekent 40 hier? (Het getal 40, volgens sommigen het aantal jaren van een generatie, komt in het OT veelvuldig voor, in het NT verschillende malen. Het water van de zondvloed wies 40 dagen (Genesis 7,17). Mozes was '40 jaar oud toen hij uit Egypte' vluchtte (Hnd 7,23) en leidde het volk Israël 40 jaar (Hnd 7,36). De woestijnreis van Israël duurde 40 jaar (Numeri 14,33; Hnd 7,42) en Mozes was 40 dagen en nachten op de Sinai (Exodus 24,18). Het koningschap van Saul (Hnd 13,21) en dat van David omvatte 40 jaar (2 Samuël 5,4) en de tocht van Elia naar Horeb duurde 40 dagen (1 Koningen 19,8). Ook duurde de straf over Egypte 40 jaar (Ezechiël 29,13). De verzoeking van Jezus Christus in de woestijn duurde 40 dagen evenals de periode van opstanding tot hemelvaart (Hnd 1,3).) Wie deze gegevens overziet krijgt de indruk, dat een periode van 40 dagen of jaren steeds de inleiding vormt op een belangrijk gebeuren daarna. Het getal 40 duidt dan de voorbereiding aan. (Ook een zwangerschap duurt 40 weken. Het is een lange voorbereiding op iets nieuws, op de komst van nieuw leven.)

Hoe?

De groepsbegeleider kan aan de kinderen en jongeren vragen of zij weet hebben van passages in de bijbel waar het getal 40 nog opduikt. Hij of zij kan die passages noteren op een bord waarop in grote cijfers het getal 40 staat geschreven (zie bijlage 10).

De kinderen kunnen verder aan de slag met het getal veertig. Ze kunnen het getal optekenen, uitknippen en inkleuren. (Het kan misschien in de liturgie mee met de offergaven naar voren worden gebracht door de kinderen). Oudere kinderen kunnen een Bijbeltafereel rond het getal veertig tekenen. Een idee kan zijn om de grotere kinderen een Bijbel te geven, hen de bewuste passages rond het getal 40 te laten opzoeken en hen vervolgens een tekening te laten maken (van koning David, van Mozes op de berg Sinai, van Jezus in de woestijn, van het volk onderweg, van een zwangere vrouw, van Jezus' hemelvaart, etc...)

Voor wie?

voor kinderen en jongeren

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

bord, bordstiften, teken- en kleurmateriaal (zie bijlage 10), scharen, Bijbels

Catechesegroep 4

‘Al die dagen at hij niets’ (Lc 4,2)

Wat?

Deze catechese handelt over de betekenis en de zin van de vastenpraktijk. ‘Het vijfde gebod (‘Op onthoudingsdagen geen vlees gebruiken en op vastendagen vasten’) beschermt de tijd van ascese en boete die ons op de liturgische feesten voorbereiden; zij helpen ons onze instincten te beheersen en de vrijheid van het hart te verwerven.’ (Katechismus van de Katholieke Kerk, 2043)

Hoe?

Onder de vorm van een contemplatieve dialoog (zie bijlage 12) overweegt de groep samen een tekst van een woestijnvader over de vastenpraktijk, Dorotheus van Gaza (6e eeuw) (zie bijlage 11). Het doel is een groeps gesprek op gang te brengen over de zinvolheid van de vastenpraktijk. Eerst willen we aan de hand van de tekst een beter begrip krijgen van de christelijke vasten. Vervolgens verplaatsen we dit begrip naar ons eigen leven (zie bijlage 12).

In een eerste ronde zegt iedereen spontaan wat hem of haar in deze tekst treft (niemand móét). In de tweede ronde zeggen de deelnemers wat hen getroffen heeft in wat de anderen hebben gezegd. In een derde ronde kan iedereen in gebedsvorm iets uitspreken zich inspirerend op de tekst én /of op wat er gezegd is in de eerste en tweede ronde.

Om de drempel in de eerste ronde wat te verlagen kan men hierbij ook laten zeggen waarom men deze woorden of zinnen gekozen heeft. Dat kan ofwel onmiddellijk aansluitend of wel in twee verschillende bewegingen. Eerst zegt men, zonder commentaar, welke woorden of zinnen hen in de tekst getroffen hebben. Als iedereen uitgesproken is kan elke deelnemer daarna nog zeggen waarom hij /zij die woorden of zinnen heeft gekozen.

Liturgische tip: voorbeden die geformuleerd zijn naar aanleiding van de contemplatieve dialoog kunnen in de voorbeden van de eucharistie geïntegreerd worden.

Deze catechese over de vastenpraktijk kan ook een aanleiding zijn om de band te maken met de kerkelijke solidariteitsactie van Broederlijk Delen.

Voor wie?

voor jongeren en volwassenen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

stoelen, schrijfgierief, antwoordbladen (zie bijlagen 11 en 12).

Catechesegroep 5

‘Door de duivel op de proef gesteld’ (Lc 4,1-13)

Wat?

Deze catechese wil de dialoog tussen Jezus en Satan ‘dramatiseren’. Ze maakt daartoe gebruik van de methodiek van het bibliodrama (zie bijlage 13). Bibliodrama wil de religieuze dialoog in actie omzetten. Het doel is de deelnemers zich te laten inleven in het verhaal.

Hoe?

Deze methodiek kunnen kinderen en volwassenen samen aan. Ze kunnen samen eerst de ‘plaatsen’ waar het verhaal zich afspeelt verbeelden. Vervolgens kunnen verschillende acteurs de rollen opnemen.

Liturgische tip: De verbeelding van het evangelie kan eventueel voor de start van de eucharistie in de kerk worden opgevoerd.

Voor wie?

voor iedereen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

lokaal, enkele eenvoudige voorwerpen (kledij, decorelementen, attributen (bijvoorbeeld enkele stenen), de Bijbeltekst.

Samen eucharistie vieren: liturgische tips

- Vooraf: afspreken wie straks in de viering licht zal dragen bij het evangelie, de gaven aanbrenge, enz.
- Bij intrede en/of communie kan het lied 'Jezus, diep in de woestijn' (ZJ 331) gezongen worden met een ad-hoc koor als voorzangers.
- Tijdens de vasten wordt de kerk best sober en ingetogen aangekleed.
- Een hongerdoek kan opgehangen worden.
- Qua liederen wordt volgende suggesties gedaan op <http://www.kerknet.belliturgie> (zie bij 'Zingt Jubilate')
- **Zondag 13 maart 2011 - Eerste zondag veertigdagentijd - A**
 - Inhoudelijk aansluitend bij de evangelielesing
331 Jezus, diep in de woestijn
 - Intredeliel
360 Een mens te zijn op aarde
315 Wij roepen Heer
 - Antwoordsalm na de eerste lezing
P 76, P 86
320 Erbarm U, God
 - Vers voor het evangelie
3 c Barmhartig de Heer
3 d Lof en eer zij U, Heer Jezus
 - Bij de bereiding van de gaven
353 Met de boom des levens
715 Gij komt tot ons
72 Attende Domine
 - Na de communie
327 Alles wat over ons geschreven is (veertig dagen)
331 Jezus, diep ik de woestijn
- Wie op zoek gaat naar een inhoudelijke afstemming van de liturgie met de vastenactie 'Broederlijk Delen' kan de brochure 'Liturgie en Spiritualiteit' raadplegen. Zie www.mijn.broederlijk.delen.be

Bijlage I

Matteüs 4,1-11

Uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Matteüs

In die tijd werd Jezus door de Geest naar de woestijn gevoerd om door de duivel op de proef gesteld te worden.

Nadat Hij veertig dagen en veertig nachten had gevast, kreeg Hij honger.

Nu trad de verleider op Hem toe en sprak:

“Als Gij de Zoon van God zijt, beveel dan dat deze stenen hier in brood veranderen.”

Hij gaf ten antwoord:

“Er staat geschreven:

Niet van brood alleen leeft de mens, maar van elk woord dat komt uit de mond van God.”

Vervolgens nam de duivel Hem mee naar de heilige stad, plaatste Hem op de bovenbouw van een tempelpoort en sprak tot Hem:

“Als Gij de Zoon van God zijt, werp U dan naar beneden, want er staat geschreven:

Aan zijn engelen zal Hij omtrent U een bevel geven, dat zij U op de handen nemen, opdat Ge uw voet niet zult stoten aan een steen.”

Jezus zei tot hem:

“Er staat ook geschreven:

Gij zult de Heer uw God niet op de proef stellen.”

Ten slotte nam de duivel Hem mee naar een heel hoge berg, vanwaar hij Hem alle koninkrijken der wereld toonde in hun heerlijkheid.

En hij zei:

“Dat alles zal ik U geven, als Gij in aanbidding voor mij neerval.”

Toen zei Jezus hem:

“Weg, satan; er staat geschreven:

De Heer uw God zult gij aanbidden en Hem alleen dienen.”

Nu liet de duivel Hem met rust en er kwamen engelen om Hem te dienen.

Bijlage 2

Marcus 1,12-15

Uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Marcus

In die tijd dreef de Geest Jezus naar de woestijn.
Veertig dagen bracht Hij in de woestijn door,
terwijl Hij door de satan op de proef werd gesteld.
Hij verbleef bij de wilde dieren
en de engelen bewezen Hem hun diensten.
Nadat Johannes was gevangen genomen
ging Jezus naar Galilea
en verkondigde Gods Blijde Boodschap.
Hij zei:
'De tijd is vervuld en het Rijk Gods is nabij,
Bekeert u en geloof in de Blijde Boodschap.'

Bijlage 3

Lucas 4,1-13

Uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Lucas

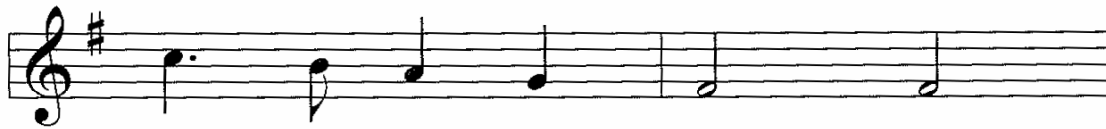
In die tijd ging Jezus, vervuld van de heilige Geest,
weg van de Jordaan.
Hij werd door de Geest naar de woestijn gevoerd,
waar Hij veertig dagen verbleef
en door de duivel op de proef werd gesteld.
Gedurende die dagen at Hij niets
en toen ze voorbij waren kreeg Hij honger.
De duivel zei nu tot Hem:
“Als Gij de zoon van God zijt,
beveel dan aan die steen daar dat hij in brood verandert.”
Jezus gaf hem ten antwoord:
“Er staat geschreven:
De mens leeft niet van brood alleen.”
Daarop voerde de duivel Hem omhoog
en toonde Hem in een oogwenk alle koninkrijken der wereld.
En de duivel sprak tot Hem:
“Ik zal U alle macht geven over deze heerlijke gebieden
want ze zijn mij geschonken,
en ik geef ze aan wie ik wil.
Als Gij dus in aanbidding voor mij neervalt,
zal dat alles van U zijn.”
Toen antwoordde Jezus hem:
“Er staat geschreven:
De Heer uw God zult gij aanbidden en Hem alleen dienen.”
Daarna bracht de duivel Hem naar Jeruzalem,
plaatste Hem op de bovenbouw van een tempelpoort
en sprak tot Hem:
“Als Gij de zoon van God zijt,
werp U dan vanaf deze plaats naar beneden;
want er staat geschreven:
Aan zijn engelen zal Hij omtrent U het bevel geven
U te beschermen
en zij zullen U op de handen nemen
opdat Ge uw voet niet zult stoten aan een steen.”
Maar Jezus gaf hem ten antwoord:
“Er is gezegd: Gij zult de Heer, uw God, niet op de proef stellen.”
Toen gaf de duivel al zijn pogingen om Hem te verleiden op
en hij verwijderde zich van Hem tot de vastgestelde tijd.

Bijlage 4

ZJ 331: Jezus, diep in de woestijn

1. Je - zus, diep in de woestijn,
2. Ste - nen nam Hij niet voor brood,
3. Al - le rijk - dom, al - le macht
4. Je - zus zei: Ik kniel niet neer,
5. Je - zus, diep in de woestijn,

1. een - zaam en vol vra - gen,
2. Hij is niet be - zwe - ken,
3. la - gen in Zijn han - den,
4. want er staat ge - schre - ven:
5. veer - tig lan - ge da - gen,

1. voer - de daar een zwa - re strijd
2. ook al was de hon - ger groot,
3. als Hij maar een knie - val bracht
4. 'Bid al - leen tot God de Heer,
5. bleef het in de zwa - re strijd

1. veer - tig lan - ge da - gen.
2. voor Zijn te - gen - spre - ker.
3. voor Zijn te - gen - stan - der.
4. dien Hem heel je le - ven'.
5. met Gods woor - den wa - gen.

Bijlage 5

Catechetische impuls bij het startmoment: een paar ideeën

- De evangeliën spreken over een tijd van eenzaamheid van Jezus in de woestijn, onmiddellijk na zijn doop door Johannes. Gedreven door de Geest verblijft Jezus er veertig dagen zonder te eten; hij leeft er met de wilde dieren en de engelen dienen Hem. Aan het einde van de tijd stelt de Duivel Jezus driemaal op de proef, waarbij hij probeert de houding van Jezus als Zoon tegenover God ter discussie te stellen. Jezus slaat deze aanvallen af, die de bekeringen van Adam in het paradijs en die van Israël in de woestijn samenvatten.
- De evangelisten wijzen op de heilzame betekenis van dit mysterieus gebeuren. Jezus is de nieuwe Adam, die waar de eerste Adam bezwaken is voor de bekoring, trouw is gebleven. Jezus vervult op volmaakte wijze de roeping van Israël. Hij is geheel gehoorzaam aan God.
 - *Uit het missaal bij het B-jaar (Marcus)*

‘Jezus wordt door de Geest die Hij in het doopsel ontving naar de woestijn gedreven. Marcus zegt niets over de beproevingen, die Jezus er zal ondergaan, maar hij suggereert dat Jezus overwint, want Hij toonde zich sterker dan Satan.’
 - *Uit het missaal bij het A-jaar (Matteüs)*

‘Doorheen een vasten, veertig dagen lang in de woestijn, worden lichaam en ziel van de nieuwe Adam vrijer, zijn bewustzijn klaarder. Verbonden met allen die te lijden hebben van honger en onderdrukking, herbeleeft Jezus, de nieuwe Mozes, de veertigjarige strijd van Israël in de eenzaamheid van de Uittocht. In de woestijn ben ik waard wat mijn goden waard zijn. Doorheen het beeldrijk verhaal van deze beproeving, suggereren de evangelisten dat Jezus, waarlijk God en waarlijk mens, door de Duivel op proef werd gesteld zijn leven lang.’
 - *Uit het missaal bij het C-jaar (Lucas)*

‘Hoe toont Jezus, volgens Lucas, dat Hij de Zoon van God is? Eerst weigert Hij zijn macht te gebruiken als een magische kracht en tot eigen egoïstische doeleinden. Dan situeert Hij zijn opperheerschappij als de Zoon tegenover de politieke instanties van deze wereld. Zijn koningschap is alleen aan God onderworpen. Ten slotte, wanneer Hij naar Jeruzalem is gebracht om er zijn lijden te ondergaan, verwerpt hij het voorstel zijn Vader op de proef te stellen. Hij wil Hem geen speciale bescherming vragen waaruit voor iedereen zou blijken dat Hij met volle recht de Zoon van God is.’
- Er bestaan drie versies van het verhaal van de bekoring van de Heer. De kortste is die van Marcus (Mc 1,12-14). Jezus wordt er gesitueerd tussen de Geest en de Duivel, tussen engelen en wilde dieren. Dit elementaire gegeven wordt dan verder uitgewerkt door Matteüs (Mt 4,1-11) en door Lucas (Lc 4,1-14). Hoewel deze twee laatste versies heel erg parallel lopen, zijn er tussen beide toch betekenisvolle verschillen. Deze verschillen hebben betrekking op drie punten: het doel van de Geest wanneer hij Jezus naar de woestijn leidt, de volgorde van de bekeringen en de toestand nadat Jezus zegevierend weerstand heeft geboden.

- Matteüs:
 - De Geest leidt Jezus naar de woestijn om Hem te laten bekoren
 - achtereenvolgens de bekoring van het brood, de bekoring op de tinne van de tempel, en de bekoring op de hoge berg
 - ten slotte laat Matteüs de Duivel weggaan en komen engelen Jezus dienen

- Lucas:
 - Jezus is vol van de Geest en in de woestijn wordt hij bekoord (Lucas vertelt niet dat de Geest Jezus naar de woestijn drijft om bekoord te worden)
 - Achtereenvolgens de bekoring van het brood, bekoring op het hoogste punt, bekoring op de tinne van de tempel van Jeruzalem
 - Lucas stelt een nieuwe aanval van de Duivel in het vooruitzicht

- Door de bekoringen van Jezus te laten plaatsvinden in de woestijn, van oudsher de plaats van verzoeking en openbaring, situeren de evangelisten het gebeuren met Jezus in het kader van de joodse traditie. Wat eens, over een periode van veertig jaar met het volk van Israël gebeurde, voltrekt zich, in 40 dagen, aan Jezus.
- De bekoring van Jezus in de woestijn volgt bij Matteüs, Marcus en Lucas ook onmiddellijk op het doopsel van Jezus. Er is duidelijk een nauwe verwantschap tussen beide momenten. Ten eerste, de Geest, die bij het doopsel over Jezus kwam, voert nu Jezus naar de woestijn en stelt hem daar bloot aan de bekoring door de Duivel. Ten tweede, de naam die Jezus van God ontvangt met zijn doopsel – ‘mijn welbeminde Zoon’ – is tevens de naam waarmee Satan Jezus in de eerste twee bekoringen aanspreekt: ‘Als jij de Zoon van God bent, ...’.
- Het verhaal van de bekoringen geeft ons verder een symbolische voorstelling van een tweestrijd, onder de vorm van een twistgesprek tussen, als het ware, twee Bijbelexperts. De citaten uit de Schrift gaan over en weer. Satan daagt Jezus uit tot een handeling. En Jezus antwoordt telkens met verzen uit het boek Deuteronomium (Dt 8,3; Dt 6,16; Dt 6,13) die zelf herinneren aan de geschiedenis van Israël in de woestijn. Voor sommige commentatoren ligt hierin ook de reden om dit verhaal te lezen als de overwinning van Jezus op de bekoringen waaraan het volk van Israël eerder wel toegaf. Anderen zijn dan weer van mening dat Jezus’ bekoringen staan voor verleidingen waaraan elke christen blootstaat.
- In elk geval beproeft Satan Jezus op zijn identiteit als zoon van God. ‘Als je de Zoon van God bent, ...’. Daarmee zijn de bekoringen voor Jezus een uitdaging om te ontdekken waarin nu net de kracht schuilt die hij met zijn doopsel ontving.
- De episode van Jezus’ bekoring in verband gebracht met zijn doopsel, schetst onze eigen veertigdaagse weg. Tijdens onze Uittocht moeten wij ons leren bekeren. Dat wil zeggen, leren geloven dat Jezus het begin is van de Blijde Boodschap. Dankzij Hem is er geen enkele doortocht meer van de woestijn die niet uitloopt op het herwonnen paradijs.

Voor meer achtergrond

H. SERVOTTE, *Wegen naar het woord*, Averbode, 1991, 35-41

A. MARCHADOUR (ed.), *Les Évangiles*, Bayard, 2001, 45-47 (Mattéüs); 317-318 (Marcus); 590-592 (Lucas).

Zie ook A. LOUF, *Mijn liefde is u genoeg*, A-cyclus (Matteüs) 47-50; B-cyclus (Marcus) 41-44; C-cyclus (Lucas) 45-48.

GEMEENSCHAPSMISSAAL ZON- EN FEESTDAGEN, Brepols, Licap, 2007, 150-169.

Bijlage 6

DVD: zie catecheseKIT - Tekst van de catechese van H. Nouwen

Samen delen U bent geliefd

**Preek door Henri J. Nouwen:
U bent geliefd I**

Ik ben heel dankbaar dat ik vanochtend hier mag zijn en mijn geloof met u mag delen. De kern van mijn geloof bestaat uit de overtuiging dat u en ik, dat wij allemaal de geliefde zonen en dochters van God zijn. Dat zeg ik maar meteen. Wij zijn de geliefde zonen en dochters van God. En één van de enorme geestelijke taken die we hebben is dat te beseffen en vervolgens een leven te leiden dat uitgaat van die wetenschap. Maar dat is niet zo eenvoudig. De meesten van ons slagen er maar niet in die waarheid te bevatten.

Ik heb deze flip-over meegebracht om u een idee te geven hoe we ons leven meestal leiden.

Ik trek een streep. Stel u voor dat dát mijn leven is, mijn eigen kleine chronologie, mijn tijd op de klok, zeg maar. Ik ben geboren in 1932. Wat zet ik aan de andere kant. Misschien 2010, dat zou mooi zijn. Maar meer tijd, krijg ik echt niet. Misschien zegt u: Ik ben later geboren. Dan komt u hier te staan en hebt u aan deze kant nog een paar jaar extra. Maar dat maakt niet zo heel veel verschil. Uw leven is maar beperkt. Een kort leven, dat heel snel voorbijgaat. Het is zo voorbij. De vraag die wij ons moeten stellen, is: Wie zijn wij? Dat is de vraag die ons drijft. Ons hele leven proberen we antwoord te vinden op die vraag: Wie ben ik?

Ons eerste antwoord is: 'Ik ben wat ik doe'. Dat is heel tastbaar. Als ik goede dingen doe en als ik een beetje slaag in het leven voel ik me goed over mezelf. Maar als dingen niet lukken, word ik een beetje neerslachtig. Als ik ouder word, kan ik minder doen. Dan zeg ik: 'Kijk naar mijn trofeeën. Kijk, ik heb veel goede dingen gedaan. Kijk naar de boeken of muziek die ik geschreven heb. Of kijk naar de kinderen die ik gevormd heb. Ik heb iets goeds gedaan.'

Je kunt ook zeggen: 'Ik ben wat anderen over me zeggen', 'ik ben wat anderen zeggen'. Wat anderen van je zeggen maakt heel veel indruk. Soms is de mening van anderen zelfs overheersend. Als mensen goed over je spreken, voel je je heerlijk. Maar als iemand achter je rug over je praat of als iemand zich negatief over je uitlaat voel je je ineens heel verdrietig. Ik heb een keer voor duizenden mensen gesproken en die waren lovend over wat ik had gezegd. Maar er was één man bij die zei: 'Ik vond het grote nonsens'. En dat was het enige dat bleef hangen. Het lijkt er dus op dat afkeurende woorden van iemand je recht in je hart kunnen raken. Als iemand 's ochtends iets tegen je zegt dat pijn doet, bijvoorbeeld dat je dom bent... kan dat je de hele dag bijblijven en je humeur verpesten.

Je kunt ook zeggen: 'Ik ben wat ik heb'. Ik ben een Nederlandse man. Ik heb aardige ouders. Ik heb een goede opleiding en een goede gezondheid. Ik heb zoveel. Maar zodra ik daarvan iets verlies... als een familielid overlijdt of als ik ziek word... of als ik bijvoorbeeld mijn bezittingen kwijtraak, dan kan ik de geestelijke duisternis inglijden.

Ik wil graag dat u even stilstaat bij het feit dat u en ik veel van onze energie stoppen in: 'Ik ben wat ik doe', 'Ik ben wat anderen over me zeggen' en 'Ik ben wat ik heb'.

Als dat het geval is, ziet ons leven er al snel als volgt uit:

Want als mensen goed over me spreken en als ik heel veel heb en goede dingen doe ben ik gelukkig en enthousiast. Maar als het minder gaat, als ik er ineens achter kom dat ik veel dingen niet meer kan, als ik erachter kom dat mensen slecht over me spreken, als ik ten slotte merk dat ik vrienden kwijtraak, dan kan ik een depressie krijgen en heel neerslachtig worden.

En voor je het weet, gaat je leven als een jojo op en neer. Want het gaat goed als aan al die punten voldaan wordt, maar we zakken weg zodra we die dingen kwijtraken. Veel van onze geestelijke inspanning is erop gericht boven die lijn te blijven. Dat noemen we overleven. We willen overleven. We willen vasthouden aan onze goede naam, aan een goed product... en we willen vasthouden aan onze bezittingen. Maar we weten dat we uiteindelijk zullen sterven. Als je zo'n leven leidt, met al z'n ups en downs kom je tenslotte bij de dood. En als je dood bent, is het afgelopen. Niemand praat meer over je. Je hebt niks meer. Je kunt niks meer doen. En je raakt alles kwijt. En van dat leventje van u en mij blijft niks meer over.

Wat ik u vandaag wil zeggen, is dat deze voorstelling van zaken verkeerd is. Dat is niet wie u bent en dat is niet wie ik ben. De duivel zei tegen Jezus in de woestijn: Verander deze stenen in brood. Laat zien dat U iets kunt. Spring van de tempel en laat mensen U opvangen. zodat ze goed over U spreken. Kniel voor me neer, dan geef ik U veel bezittingen. Dan bent U geliefd, want U doet iets... mensen praten goed over U en U hebt iets. En iedereen zal van U houden.

Maar Jezus zei: Dat is gelogen. Dat is de grootste leugen die er is waardoor mensen relaties aangaan die tot geweld en verwoesting leiden.

Jezus zei: Ik weet wie Ik ben. Voordat de Geest Mij naar de woestijn leidde om verzocht te worden daalde de Geest Gods neer en zei: Gij zijt mijn Zoon, de geliefde, in U heb Ik mijn welbehagen. Dat is wie u bent. Dat is wie ik ben. Jezus hoorde die stem. Gij zijt mijn Zoon, de geliefde; in U heb Ik mijn welbehagen. Aan die stem hield Jezus zich vast terwijl Hij zijn leven leidde. Sommige mensen prezen Hem, anderen verwierpen Hem.

Sommigen riepen hosanna, anderen kruisigden Hem. Maar Jezus hield vast aan de waarheid. Wat er ook gebeurt, ik ben geliefd bij God. Dat is wie ik ben. En daardoor kan ik leven in een wereld die me afwijst of prijst of me uitlacht of op me spuugt. Ik ben geliefd. Niet omdat mensen me geweldig vinden. Ik was al geliefd voordat ik geboren was.

En beste vrienden... er is één ding dat ik u vandaag in elk geval duidelijk wil maken: Wat voor Jezus geldt, geldt ook voor u. U moet weten dat u de geliefde zoon of dochter van God bent. Dat moet u niet alleen met uw oren horen, maar ook met uw hart. U moet het horen zodat u uw hele leven kunt omgooien.

Luister naar de Bijbel. 'Ja, Ik heb u liefgehad met eeuwige liefde. Zie, Ik heb u in mijn handpalmen gegrift voor altijd. Ik heb u gevormd in de kolken der aarde. Ik heb u van de moederschoot aan gevormd. Ik hou van u. Ik omarm u. U bent van Mij en Ik van u. U behoort Mij toe.'

U moet die woorden horen. Want als u die stem kunt horen, die aloude stem vanuit de eeuwigheid, wordt uw leven steeds meer dat van de geliefde zoon of dochter. Want dat bent u.

En dan gaat u ontdekken dat alles wat u doet in uw leven gevoed wordt door de wetenschap dat u Gods geliefde zoon of dochter bent. Want dat bent u. Dan gaat u hierin geloven. Die cirkel van kennis wordt steeds groter totdat die uw dagelijks leven binnentreedt. U zult nog steeds af en toe afgewezen en geprezen worden en verliezen. Maar dat beleeft u niet als iemand die op zoek is naar z'n identiteit. U beleeft dat als de geliefde zoon of dochter. U zult zich door verdriet en lijden heenslaan, u zult zowel uw successen als uw mislukkingen beleven als iemand die weet wie hij is.

Ik wil u nog iets vertellen. De stem die u de geliefde zoon of dochter noemt is de stem van degene die het eerst van u houdt. De eerste liefde. Johannes schrijft dat wij elkaar moeten liefhebben, gelijk de Vader ons heeft liefgehad. En de grote moeilijkheid is ons bewust te worden van die liefde. Iemand had u al lief voordat uw ouders, broers, zussen en leraren dat deden.

De mensen die van ons houden, doen ons niet altijd goed. De mensen die om ons geven, doen ons ook pijn. U hebt misschien zelf gemerkt dat degenen die u het meest na staan: uw vader, uw moeder, uw kinderen, uw broer, leraren, de kerk ook degenen zijn die u de meeste pijn kunnen doen.

Hoe moeten we daarmee leven? Hoe kunnen we leven met de kennis dat liefde en verdriet altijd samengaan? Dat kan alleen als we vasthouden aan die eerste liefde. Dan kunnen we degenen vergeven die slecht met ons omgaan. Maar bovendien kunnen we dan in de liefde die we wel krijgen een glimp opvangen van die eerste liefde van God die echt is. Kunt u die gedachte vasthouden?

Elke keer als u geneigd bent bitter te worden, jaloers te worden, uit te halen, u afgewezen te voelen... zeg dan tegen uzelf: Ik ben de geliefde zoon of dochter van God. Ook als ik afgewezen word, zie ik die afwijzing als een manier om de waarheid opnieuw te omarmen. Net als snoeien. Op die manier kan ik de waarheid van mijn geliefd zijn beter doorgronden. Als ik daaraan kan vasthouden tijdens mijn leven dan kan ik vrijelijk van andere mensen houden zonder dat ik van ze verwacht dat ze al mijn wensen vervullen.

Want God heeft u en mij geschapen en een hart gegeven dat alleen voldoening krijgt door Gods liefde. Elke andere vorm van liefde is maar een bijkomstigheid. Die liefde is echt maar beperkt en zal verdriet meebrengen. En als we voorkomen dat we verbitterd raken door dat verdriet en we daardoor juist een dieper besef krijgen van ons geliefd zijn dan zijn we zo vrij als Jezus en bewandelen we de aarde in het besef van Gods liefde, waar we ook gaan.

Bijlage 7

Gespreksvragen voor het groepsgesprek over de catechese van H. Nouwen

Welke bekoring van Jezus verbind je met de identiteitsvragen van H. Nouwen?

Identiteit	Bekoring
Ik ben wat ik heb	
Ik ben wat ik doe	
Ik ben wat anderen over mij zeggen	

In welke identiteitsopvatting herken je de mens het best?

In welke identiteitsopvatting herken je jezelf het best?

Is de identiteit van een christen – ‘ik weet mij door God bemind’ – een herkenbare ervaring voor jou?

Bijlage 8

Bijlage 9

Welke voorstelling van de ontmoeting tussen de duivel en Jezus verbind je met welke bekoring?

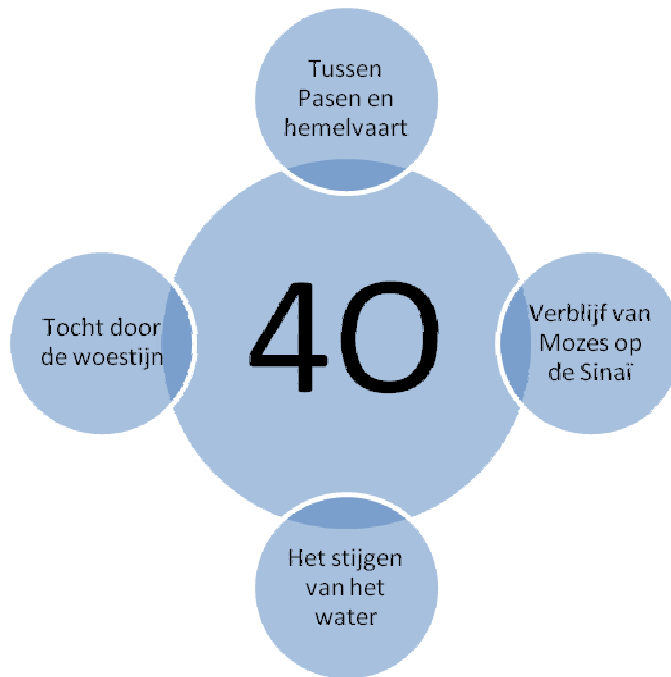
Welke bekoring of opdracht van de duivel (verander stenen in brood, spring naar beneden, val voor mij in aanbidding neer) treft jou het meest en waarom?

Bemerkt je een gradatie (van klein naar groot?) in de bekoringen?

Zie je verschillen en/of gelijkenissen tussen de bekoringen van Jezus en die van Adam en Eva (Gen 3,1-6)?

- [1] Van alle dieren, die de HEER God gemaakt had, was er geen zo sluw als de slang. Ze zei tegen de vrouw: 'Heeft God werkelijk gezegd dat je van geen enkele boom in de tuin mag eten?'
- [2] De vrouw zei tegen de slang: 'Wij mogen wel eten van de vruchten van de bomen in de tuin.'
- [3] God heeft alleen gezegd: "Van de vruchten van de boom die midden in de tuin staat mag je niet eten; je mag haar zelfs niet aanraken; anders zul je sterven."
- [4] Maar de slang zei tegen de vrouw: 'Je zult helemaal niet sterven!'
- [5] God weet dat je ogen open zullen gaan als je van die boom eet, en dat je dan gelijk zult worden aan God, door de kennis van goed en kwaad.'
- [6] Toen zag de vrouw dat het goed eten was van die boom, en dat hij een lust was voor het oog, en hoe aantrekkelijk het was er inzicht door te krijgen. Zij plukte dus een vrucht en zij at ervan; zij gaf er ook van aan haar man, die bij haar stond, en ook hij at ervan.

Bijlage 10

In de Bijbel is 40 een getal dat staat voor een lange periode van voorbereiding op iets nieuws. We hebben in de catechese een aantal voorbeelden gegeven. Kan je een gebeurtenis bij het getal 40 tekenen (het koningschap van David, de tocht van het volk van Israël door de woestijn, Mozes op de berg, het stijgen van het water tijdens de zondvloed, ...)?

Bijlage I I

Dorotheus van Gaza (6^e eeuw)

'Dat wat betreft de beheersing van de buik. Maar we moeten niet alleen ons voedsel bewaken, maar ons evenzeer van iedere andere zonde onthouden om, zoals we vasten met de buik, ook te vasten met de tong, door ons te onthouden van kwaadsprekerij, leugen, zinloos gepraat, smaadwoorden, woede, in één woord van iedere zonde van de tong. Op dezelfde wijze moeten we ook vasten met de ogen door niet naar nutteloze zaken te kijken, niet vrijpostig te zijn met de ogen, en niemand schaamteloos aan te kijken. Zo moeten we ook onze handen en voeten van iedere slechte daad weerhouden. Als wij aldus, zegt de heilige Basileios, een (God) welgevallig vasten onderhouden, en ons afhouden van alle kwaad dat met elk van onze zintuigen bedreven wordt, gaan wij, zoals we reeds zeiden, de heilige dag der Opstanding tegemoet, vernieuwd, gereinigd, en waardig om deel te nemen aan de heilige Mysteriën, na eerst onze Heer tegemoet getrokken te zijn, en Hem ontvangen te hebben met palm- en olijftakken, gezeten op een veulen, bij zijn intocht in de heilige stad. (vgl. Mc I I, 1-8; Joh 12, 13)' (Geestelijke werken)

Bijlage 12

Contemplatief gesprek of contemplatieve dialoog

Wat?

Het contemplatief gesprek is een vorm van gesprek waardoor men hoopt dat het wezenlijke dat ons innerlijk beweegt, door de anderen op een klare en troostvolle wijze zal onderkend worden. Dat gesprek wordt contemplatief genoemd, omdat men vooraf verzaakt aan al wat discussie is, ook aan het stellen van vragen aan elkaar.

Voorwaarden

Vooraleer men begint moeten alle deelnemers voldoende op de hoogte zijn van de methode. Bij deze methode van meditatie en gebed hoort het dat telkens opnieuw uitleg gegeven wordt over de wijze van procederen. De animator legt uit hoe het gesprek verloopt in drie opeenvolgende "ronden", en wat er karakteristiek voor is. De animator zal telkens persoonlijk aan het gesprek deelnemen. Nog vóór de aanvang moet men overeengekomen zijn over het onderwerp: een tekst uit de Schrift, een concrete situatie, een thema in één enkel woord weergegeven.

De eerste ronde

De tekst wordt eerst voorgelezen. Daarna volgt er een stilte waarbij iedereen kan zoeken wat hem of haar in die tekst nu het meest treft. Na de stilte nodigt de begeleider iedereen uit om een eerste reactie te geven op de Schrifttekst door te zeggen welk woord(en) of welke zin(nen) hem of haar het meest getroffen hebben. Gewoon de woorden of zinnen citeren, liefst zonder commentaar. Handig voor de anderen is als men er telkens het vers bij vermeldt waar dit woord of deze zin te vinden is. Dat iets al vernoemd is, is geen bezwaar dat een volgende deelnemer nogmaals hetzelfde zegt.

Om de drempel in deze eerste ronde wat te verlagen, kan men er ook kort laten bijzeggen waarom men deze woorden of zinnen koos. Dat kan op twee manieren. Ofwel onmiddellijk aansluitend bij de woorden of zinnen die men koos. Ofwel maakt men in deze eerste ronde twee bewegingen. In een eerste beweging zegt men enkel de woorden of zinnen. In een tweede beweging zegt daarna iedereen waarom hij juist deze gekozen heeft. Ook al wordt iedereen door de begeleider uitgenodigd, niemand is tot spreken verplicht. Ook zwijgen is een 'eerste reactie'. Dat anderen reeds voor mij hetzelfde hebben gezegd is geen reden om te zwijgen: het komt niet aan op originaliteit, maar wel om te getuigen wat mij nu beroert, aanspreekt.

Tweede ronde

(Eventueel kan men de tekst eerst weer herlezen)

Elk wordt nu uitgenodigd te zeggen wat hem bij de anderen getroffen heeft. Niemand spreekt dus nog in 'eigen naam'. Men spreekt niet het gevoel uit dat men in de eerste ronde verwoord heeft, maar men treedt in het inzicht van de anderen.

Derde ronde

(Eventueel kan men de tekst eerst weer herlezen)

Deze verloopt niet op systematische wijze zoals de eerste en de tweede ronde. Wie biddend nog iets wil naar voor brengen, een Schriftwoord, een gebed, een voorbede, een dankbede... kan het doen. Alle ruimte is open voor Gods Geest...

Daarna

Men kan besluiten met stilte, of met een gemeenschappelijk gebed. De verbondenheid die voelbaar was, kan ook verder gevierd worden in een gebedsdienst of een eucharistie, of gewoon in gezellig bij elkaar praten en /of in discussie gaan...

Bijlage 13

Biblio-drama

In het woord 'biblio-drama' verwijst 'biblio' naar boeken, meer bepaald naar de bijbel en zo naar religieuze verhalen. Bibliodrama gaat het om het in actie zetten van een religieus verhaal. Het dramatiseren van een verhaal gebeurt in groep, met behulp van werkvormen zoals de inleving in rollen, dialoog tussen rollen, een rolverkenning, een open-stoelgesprek, een ontmoetingsspel. Door het spelen van Bijbelse rollen en situaties worden deze verkend en ontsloten ze hun betekenissen. Er komt een wisselwerking tot stand tussen vragen, denkbeelden, intenties en handelingen van figuren uit de tekst en de persoonlijke levenservaringen van de speler. Zo kunnen Bijbeltekst en actuele levenservaring elkaar wederzijds verrijken.

Eerst leest de begeleider het verhaal voor.

Daarna stelt hij de personages (Jezus, de duivel, de verteller), de plaatsen (de rivier (Jordaan), de woestijn, een koninkrijk, Jeruzalem, berg (omhoog) en de dingen (steen, brood, macht en pracht, Heilige Geest) voor.

Daarna nodigt hij iedereen uit in die huid te kruipen die hem of haar op dat moment past. De groep wordt in drie verdeeld. Een groep (minstens drie personen) bereidt de dialogen en de acties voor. Een tweede groep (minstens 5 personen) bereidt de uitbeelding van de plaatsen voor. Een derde groep (minstens 5 personen) bereidt de uitbeelding van de dingen voor.

De groepen krijgen 30 minuten de tijd om hun opdracht voor te bereiden.

Daarna leest de begeleider het verhaal nog eens voor en neemt iedereen de plaats in de ruimte in, ingedeeld vanuit het verhaal.

Dan kan het spel of de samenspraak beginnen. De begeleider leest een derde keer het verhaal, nu op het ritme van het spel.